

Salon kaupungin lausunto kuntien peruspalvelujen valtionosuuden 75 miljoonan euron vähennyksen kohdistamisesta

Kaupunginhallitus 25.08.2025
3732/03.00.00.00/2025

Valmistelija

talousjohtaja Maria Kulmala, maria.kulmala@salo.fi, 02 778 4017

Tausta ja tavoitteet

Valtiovarainministeriö pyytää lausuntoja kertaluonteisesti toteutettavasta 75 miljoonan euron säästöstä, joka hallituksen kehysriihessä linjattiin poikkeuksellisesti valtionosuusuudistuksen alla toteutettavaksi vähentämällä noin 2 % kuntien peruspalvelujen valtionosuusrahoituksesta. Vastaavan suuruinen pysyvä säästö koko maan tasolla toteutettaisiin erikseen vuodesta 2027 alkaen niin, että se huomioidaan kuntien valtionosuusjärjestelmän uudistuksen yhteydessä ja tämä toteutustapa voi poiketa kuntakohtaisesti nyt esitettävästä menettelystä.

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi valtionosuuslakiin (618/2021) määräaikainen 32 a §, jossa säädettäisiin vuonna 2026 tehtävästä noin kahden prosentin eli 75 miljoonan euron vähennyksestä kuntien valtionosuuksiin. Valtionosuuden vähennystä ei kuitenkaan kohdistettaisi niihin kuntiin, joilla peruspalvelujen valtionosuus on negatiivinen. Hallitusohjelman tavoitteena on arvioida mahdollisuutta tehdä valtionosuusjärjestelmään määräaikainen korjaus niin, että minkään kunnan valtionosuuksien maksatus ei ole negatiivinen. Nyt esitetty rajausta olisi yhteensopiva tämän hallitusohjelman tavoitteen kanssa, sillä yksittäisen kunnan negatiivinen valtionosuus ei kasva esityksen mukaisella vähennystavalla.

Tavoitteena on, että vähennys ei valtionosuusuudistuksen alla entisestään kasvata kuntien suhteellisia eroja valtionosuuksien saajina (tasasuuruusena euroa/asukas toteutettavana se vähentäisi kuntien peruspalveluiden valtionosuusrahoitusta kuntakohtaisesti 0,6-40 %).

Esityksessä on todettu, että kunnan peruspalvelujen valtionosuusjärjestelmän tarkoituksena turvata valtionosuuslaissa määriteltyjen peruspalvelujen toteutuminen kaikkialla maassa kohtuullisella verorasituksella. Järjestelmä on korostetusti laskennallinen ja valtionosuuden määräytymisen tulee perustua järjestelmän tunnistamiin laskennallisiin kriteereihin. Laskennallisuus, ennakoitavuus ja läpinäkyvyys ovat keskeisiä peruseriaatteita, jotka turvaavat myös järjestelmän legitimitetin kuntien näkökulmasta.

Esityslistan liitteenä on listaus säästön jakautumisesta kunnittain. Salon kaupungin osalta kertaluonteinen toteutettava säästö vuonna 2026 on 601 086 euroa (12 euroa/asukas).

Lausunnot pyydetään antamaan lausuntopalvelu.fi:ssä viimeistään 29.8.2025.

Lausunto

Kuntien tehtävänä on tuottaa palveluita asukkailleen ja tämän tehtävän suorittamiseksi kunnat saavat valtiolta rahoitusta. Kuntien rahoitus muodostuu kuntien omista tuloista sekä valtion rahoituksesta. Pääasialliset tulolähteet kunnille ovat verotulot sekä valtionosuudet. Kunnan peruspalvelujen valtionosuus kattaa muun muassa varhaiskasvatuksen, esi- ja perusopetuksen, kirjastot, yleisen kulttuuritoimen sekä taiteen

perusopetuksen tehtäväalueet. Valtaosa kuntien varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen valtionosuusrahoituksesta määräytyy valtiovarainministeriön hallinnoiman peruspalvelujen valtionosuuden laskentatekijöiden kautta.

Vuoden 2025 alusta alkaen julkiset työvoimapaalvelut siirtyivät valtiolta kuntien vastuulle ja kotoutumislain kokonaisuudistus toi kunnille uusia lakisääteisiä tehtäviä. TE-uudistuksen yhteydessä työttömyysetuuksien rahoitus sekä palkkatukea koskeva lainsäädäntö muuttui. Kunnan vastuu työttömyysetuuksien rahoituksesta laajeni koskemaan työmarkkinatuen lisäksi perus- ja ansiopäivärahaa. Kuntien rahoitusosuus kasvaa porrastetusti työttömyyden keston suhteen. Heikentynyt työllisyystilanne aiheuttaa kunnille lisäpaineita työllisyyden hoitoon liittyvien kustannusten kasvaessa.

Esitetty kertaluonteinen kuntien peruspalvelujen valtionosuusrahoitukseen kohdistuva vähennys kohdistuu kunnille osoitettuun lakisääteisten tehtävien tuottamista varten myönnettyyn rahoitukseen. Kuitenkaan kuntien tehtävät, velvoitteet ja vastuut ei eivät samassa yhteydessä vähene.

Vaikka valtionosuudet ovat kunnille yleiskatteellisia on kunnan peruspalvelujen valtionosuuden tarkoituksena kattaa muun muassa varhaiskasvatuksen, esi- ja perusopetuksen, kirjastojen, yleisen kulttuuritoimen sekä taiteen perusopetuksen tehtäväalueisiin liittyvien palveluiden tuottamista. Mikäli näiden palvelujen tuottamiseen liittyvään valtionrahoitukseen tehdään leikkauksia karsimatta kuitenkaan niihin liittyviä tehtäviä, joutuvat kunnat etsimään ratkaisuja ja vaihtoehtoja, joilla vähentävän valtionrahoituksen aiheuttama tulonmenetys korvataan. Käytännössä tämä tarkoittaa kunnissa muiden tuottojen kasvattamista ja/tai toimintakulujen vähentämistä.

Edellä mainituin perustein esityksen mukaista kahden prosentin vähennystä kuntien peruspalvelujen valtionosuudesta ei tule toteuttaa.

Pöytäkirja tarkastetaan tämän asian osalta heti kokouksessa.

Esittelijä

Kaupunginjohtaja

Päätösehdotus

Kaupunginhallitus päättää antaa valmistelun mukaisen lausunnon kuntien peruspalvelujen valtionosuuden 75 miljoonan euron vähennyksen kohdistamisesta.

Pöytäkirja tarkastetaan tämän asian osalta heti kokouksessa.

Päätös

Tiedoksianto

Valmistelija: lausunnon viemiseksi lausuntopalveluun